

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40.—
polletno Din 20.—

Uredništvo in uprava:
Wolfova ulica št. 1/I.
v Ljubljani

Pošt. ček. račun št. 10499

Govor tov. Dimitrija Ljotića, predsednika jugoslovanskega ljudskega gibanja »Zbora« na konferenci dne 22. t. m. v Ljubljani

Ljubljana je na dostojen in priskrben način pozdravila v svoji sredi našega voditelja, borca za visoke ideale svobodne Jugoslavije, predsednika jugoslovanskega »Zbora«, bivšega pravosodnega ministra, tov. Dimitrija Ljotića. Prostrana suterenska dvorana hotela »Metropol« je bila nabito polna. Za sestanek, za katerega se ni vršila nikakva pompozna in kričeča reklama, je vladalo povsod prav toplo zanimanje, ne samo med starejšo inteligenco, marveč tudi med mladino, med priprostim delavstvom, obrtništvom in gospodarstveniki. Za sestanek so se zanimale odlične osebnosti, mnogo udeležencev je prišlo tudi z dežele. Že pred napovedano uro so se v dvorani strnile skupine odkritih somišljenikov, pa tudi mnogo drugih ljubljancev, ki so hoteli čuti plemenita in poštena izvajanja našega voditelja o aktualnih gospodarskih, političnih in kulturnih vprašanjih naše visoko vzburkane dobe.

Ko je predsednik »Zbora«, tov. Dimitrije Ljotić vstopil v spremstvu članov ljubljanske organizacije v dvorano, je zaoril topel aplavz in pozdrav. Tovariš T. Šturm je otvoril sestanek s pozdravnim govorom na tov. predsednika Ljotića, med drugim povdarjajoč:

Naše današnje predavanje ni bilo prvotno zamišljeno v tako širokem okviru, temveč smo nameravali povabiti samo ožji krog naših dosedanjih sodelavcev. Tov. predsednik namreč pride meseca decembra v Slovenijo na daljšo turnejo, pa bo takrat dana prilika vsem, ki se zanimajo za to, da slišijo tov. Ljotića na javnih shodih. (Klici: »Živel Ljotić!«) Ker pa postaja ime tov. predsednika vedno bolj znano, smo sklenili, da povabimo že na to predavanje tudi nekatere, ki niso naši somišljeniki, toda v katerih samostojno sodbo verujemo in zaupamo, da bodo lahko brez predsodkov poslušali, razmišljali in nato sklepali.

V nadaljnjih svojih izvajanjih je tov. T. Šturm v glavnih obrisih očrtal splošno gibanje »Zbora«, kako so se začeli po raznih krajih naše države zbirati somišljeniki okrog glasil, tako »Otdadžbine« v Srbiji, »Zbora« v Bosni, »Zemlje« v Zagrebu, »Budjenja« v Vojvodini itd. Pri nas v Sloveniji je bilo ustanovljeno Združenje borcev Jugoslavije, »Boj«, ki je začetkom zastopalo celotno ista načela kot »Prelom«. Pozneje, zlasti pred petomajskimi volitvami pa so nekateri smatrali, da morajo iti svojo pot. Skupina okrog »Preloma« je ostala pri svojih prvotnih načelih ter se je na temelju teh načel združila z ostalimi skupinami po državi v Jugoslovansko ljudsko gibanje »Zbor« s predsednikom tov. Dimitrijem Ljotićem na čelu. (Klici: »Živel Ljotić!«)

Končno je tov. T. Šturm omenjal, kako se naše gibanje širi vidno po državi, kako je povsod zanimanje za to gibanje in tov. predsednik sam zaznamuje prav uspele shode in sestanke in konference v vseh krajih naše države. Povdarjal je dalje, kako so bila prvič vložena pravila ministrskemu svetu v odobritev, pa po zavrnitvi sedaj v drugič.

Predsednik Dimitrije Ljotić govori . . .

Ob napeti pozornosti vseh udeležencev je nato povzel besedo predsednik »Zbora«, tov. Dimitrije Ljotić. Mirna in jasna izvajanja so našla povsod najglobkejši odmev in vtis. Tov. predsednik, to so priznali tudi objektivni opazoval-

ci, je res dober in prvovrsten govornik. Vsaka njegova beseda ni bila samo udarec, marveč je našla tudi topel odmev v poštenih srcih. V dveinpol urnem govoru, ne da bi se bil količkaj utrudil, je v predavanju nanizal lepo misel za misljo. Uvodoma je toplo omenil:

Cenjena gospoda! Prijatelji in tovariši! Z velikim zadovoljstvom si dovoljujem pred tako izbranim sestankom »Zbora« podati javnosti naša načela in naš program. Čutim neko neugodnost, da vam ne morem tega povedati v slovenskem jeziku, ker bi mi bilo težko dati mislim pravilnega izraza. Zato mi oprostite, da govorim srbski. (Klici: »Je že dobro!«) Prijatelji in tovariši! Vem, da je tu navzočih mnogo prijateljev in somišljenikov, pa tudi mnogo takih, ki so nasprotnega stališča. Prepričan pa sem, da bo resnična beseda ustvarila med nami vsemi če ne tovarištvo, pa vsaj prijateljstvo. Velike so težkoče v naši državi, pa o njih se ne more govoriti, če se najprej ne ozremo na razmere v ostalem svetu. Ves svet se nahaja v največji revoluciji, v tako ogromni revoluciji, kakršna še nikdar ni bila zabeležena v zgodovini človeškega rodu. Ta velika revolucija se pričenja s svetovno vojno. Revolucija je niz presenečenj, vrsta izrednih dogodkov, ki se pojavljajo na nepravilen, nenavaden način. So ljudje, ki te revolucije ne vidijo! Tisti, ki vodijo državo, pa bi jo morali videti. Kako naj vodijo, če ne vedo, kakšne so socialne, gospodarske, politične in kulturne razmere. Veliki dogodki v svetu odmevajo v vsaki državi! Nobena se njih vplivu ne more odtegniti.

Govornik je nato navajal drastičen primer, kako se spreminja kos papirja. Lloyd George je l. 1914. na velikem shodu v Hydeparku, na katerem je hotel prepričati Angleže o potrebi, da se uvede splošna vojaška obveznost, pokazal papirnati bankovec. To je kos papirja, je dejal, ki pa je po pogodbi vreden funt šterlingov. Pred 100 leti je Nemčija podpisala kos papirja, na katerem se je zavezala, da bo varovala nevtralnost Belgije. Ob svetovni vojni pa je uničila ta kos papirja. Kaj bi bilo, če bi Angleška banka razglasila, da je tudi ta bankovec samo kos papirja brez vrednosti? Angleži so se dali takoj prepričati, da je pogodbe treba držati in ljudstvo je sprejelo vojno obveznost. To je bilo l. 1914. Drugače je bilo l. 1931. Bankovec za funt šterlingov je postal kos papirja. In noben Anglež ni protestiral. Nahajamo se pač v ogromni svetovni revoluciji. In Zedinjene države severne Amerike! Tam je vladalo največje gospodarsko blagostanje. Mislili so, da bo Severna Amerika ostala nedotaknjena pred veliko svetovno gospodarsko revolucijo. In vendar jo je naenkrat zajela v celem obsegu, prodrla v vse panoge ljudske delavnosti. Revolucija tudi tu ni nikogar oprostila in nikomur prizanesla.

Ponavljam, da bi morali tisti, ki vodijo našo državo, vedeti, kaj se vse dogaja in poraja okoli naše države. Tisti, ki rešujejo naše probleme, naše težave, bi morali vse pravilno oceniti. Recepti iz l. 1914. niso več dobri v letu 1935. Malim ljudem ni zameriti, če ne vidijo novega časa. Državniki pa bi ga morali videti in ne ravnati, kakor da se ni nič zgodilo zadnjih 20 let. Potrebni so globoki, temeljitji ukrepi, da se rešijo vsi naši gospodarski problemi, da se uredi naši družabni odnosi in da se prične nekaj novega od tistega iz l. 1914.

Tov. Ljotić je ponovno opozoril zborovalce na gospodarski položaj Zedinjenih držav Severne Amerike. Te države, obsegajoče nad 120 milijonov ljudi, so se povzpele do vrhunca svojega blagostanja. Pri njih je bil vporabljen samo sistem liberalne ekonomije, liberalne demokracije. Intervencija v zasebnem gospodarstvu je bila nedopustna, privatni interes najvišji zakon, delavskega varovanja ni bilo. Nikdar in nikjer ni so bila načela liberalnega kapitalizma tako do skrajnosti izvajana kot v državah Severne Amerike. Pa je prišel tudi zanje črni petek. V državah največjega optimizma se je pojavil čez noč skrajni pesimizem, nezasiščena gospodarska kriza. Na milijone ljudi je vrgla ta kriza ob tla v tisti Ameriki, kjer so bila načela liberalno-kapitalističnega gospodarstva v polni veljavi. Roosevelt je moral z eno potezo peresa preklicati dotedanji gospodarski evangelij nevmešavanja. Izdal je za celo Unijo razne dekrete, napel je vse napore, da bi rešil državo, uvedel je nov ekonomski sistem. To je polom liberalne ekonomije v njeni klasični deželi. To je revolucija.

Nato je govornik prešel k vprašanju zaposlitve žena. Žene potiskajo moške iz delavnic, iz uradov in raznih služb. Imamo polno primerov, da hodijo žene v urad, moški pa opravljajo doma gospodinjstva dela. Vprašamo se, ali prehajamo iz patrijarhata v matrijarhat. Ne da bi se spuščali v razpravo o upravičenosti ali neupravičenosti nadomeščanja moških sil z ženskami, moramo le ugotoviti, da je ta pojav ogromna perturbacija, prava družabna revolucija. To so težka vprašanja. Vsak narod je dolžan pred Bogom in pred potomci, da vpošteva vse to. To se žal ne godi. Navzlic osnovnim izpremembam po cellem svetu hočejo bolezn l. 1935. zdraviti z zdravili iz l. 1914.

Poleg vseh velikih problemov v svetu imamo pri nas še specialna vprašanja. To je naš specifičen datek. Čakali smo dolga leta, čakali smo na Jugoslavijo 1300 let. V miru ni mogla priti. Prišla je v viharju svetovne vojne, ki je svetovna revolucija. Tudi, če bi prišla v miru, bi bile njene težave velike. Toda rodila se je v viharju, zato so bolečine, ki jih prestaja, še toliko večje.

Jugoslovanski problem

Predsednik tov. Dimitrije Ljotić se je nato dotaknil domačih problemov Jugoslavije. V predvojni Srbiji je vladala popolna nejasnost o jugoslovani. vprašanjih. Nikdo ni bil tu pripravljen za vodstvo Jugoslavije. Noben Srbijanec ni poznal celotnega jugoslovanskega problema. (Klici: »Tako je!«) Žal pa tudi v ostali Jugoslaviji ni bilo nikogar, ki bi bil kos nalogi. Nepoznavanje razmer je dovedlo do položaja, kakršen je nastal ob začetku Jugoslavije. Stvar pa se še zelo komplicira. Prišli smo v usodno stanje, v nezakonitost, nepoštenje. Resnične so besede na 50-dinarskih kovancih: »Bog čuva Jugoslavijo«. Če ne bi bilo tako, bi jo nevednost in zločini že zdavnaj pokopali. Navzlic vsemu stoji Jugoslavija krepko na nogah (ploskanje). To pomeni, da ima Jugoslavija močne naravne pogoje za obstoj, da je bila pot, smer prava, da pa je bila hoja po tej poti napočena, nerodna, opotekajoča. Vsi problemi, ki se pojavljajo v svetu, so našli pri nas še poseben datek. Ljudje, ki se štejejo za strokovnjake v gospodarskih in socialnih vprašanjih, so še l. 1931. go-

vorili, da pride do razpleta krize že leta 1932. in da bo l. 1933. nastopila doba blagostanja. Sedaj imamo l. 1935., pa še ni konec krize. Dobri preroki so postali previdni. Menda že uvidevajo, da nimamo opravka z navadno konjunktorno krizo, ampak z globoko konstitucionalno krizo. Sedanji liberalno-kapitalistični gospodarski sistem je na zatonu. Vse injekcije ga ne morejo rešiti. Razbita je svetost načela, da sme vsak delati, kar hoče in da se država, da se človeška organizirana družba ne sme vtikati v gospodarske reči. Čeprav je to danes jasno, vendar vodniki narodov nimajo poguma, da bi se zavzeli za nova načela gospodarstva. V krizi je kapitalistični red, ki ustvarja vse večje bogastvo na eni strani, na drugi strani pa vodi ljudstvo v globoko brezno brezposelnosti in skrajne revščine. Doba njegovih uspehov, njegove slave, je končana. Vera v njegova načela je omajana. Danes je vsakomur jasno, da se ne morejo pustiti stvari, da bi šle tako, kakor gredo. Kapitalistični gospodarski sistem pozna prvo temeljno načelo: osebni profit. Ta je nad vse. Ta odloča, ali bom delal ali ne. S tem sebičnim načelom moramo pomesti. Živimo v civilizirani družbi in naše delo mora biti v splošno korist. Zmota je, da sem toliko svoboden, da lahko delam kar hočem, samo da dosežem svoj osebni dobiček. Nad mojim osebnim dobičkom stoji — družabna in narodna celota. Le v okviru skupnih koristi sem svoboden človek. Na žalost je danes pri nas mnogo takih, ki se sklicujejo na milijone glasov, pa nimajo poguma, da bi ljudstvu povedali te resnice, marveč previdno molče o teh stvarih in jih motijo z nebistvenimi vprašanji.

Načrtno gospodarstvo in čisti politiki

V nadaljnjih svojih izvajanjih je tov. predsednik razmotrival gospodarsko politiko predsednika Zedinjenih držav severne Amerike in se posebej ustavil ob zgodovini načrtnega gospodarstva. Prvi so na to pokazali socialni demokratje. Čeprav ni vse točno, kar so oznanjali, vendar je njihova velika zasluga, da so pokazali nujnost, da se mora vse gospodarstvo voditi po smotrelem načrtu. Naše gibanje »Zbor« ima v svojih načelih zahtevo po načrtnem gospodarstvu. Ostale stranke o tem ne go-

vore. Dosedanji režimi niso izvajali in ne izvajajo take politike, ker nimajo nikakega gospodarskega načrta. In vendar ni rešitve brez njega. Ne pojde pa brez težkega napora in hudega odpora. Načrtno gospodarstvo je revolucijski akt. Lahko je pisati knjigo o načrtnem gospodarstvu. Načrt izvesti je naporno delo, ki zahteva veliko truda in vztrajnosti.

V liberalno kapitalističnem ustroju države srečujemo ljudi, ki nimajo posebnega poklica; to so takozvani politiki. Ti se pečajo s »čisto politiko«. Kako je s to čisto politiko? Ne poznam nobenega vprašanja, ki bi bilo čisto politično vprašanje. Poznam gospodarska, socialna, kulturna, prosvetna vprašanja, čisto političnih pa ne.

Kaj je torej čista politika? To ni nič drugega kakor spretnost, kako se dokopati do oblasti in se na oblasti vzdržati. To bi bilo edino čisto politično vprašanje. In to je žal edino vprašanje, ki jih zanima in edina stroka, kjer so strokovnjaki, ti »čisti politiki«. Njihov edini interes je, da ostanejo na vladi. Naš interes pa je čisto drugi, je splošen, je ogromen, in to je, da se rešijo velika socialna, gospodarska, kulturna, upravna in druga vprašanja.

Prišla je na oblast današnja vlada, da likvidira težki položaj v naši državi. Tak namen je hvale vreden. Poleg tega je sklenila, da ustanovi JRZ. Izdelala je načela in statute.

Prelom!

Nam je bilo do tega, da ustvarimo Jugoslavijo veliko, čvrsto in močno državo. (Odobranje.) Zahtevamo veliko državno politiko, zahtevamo načrtno politiko. Na žalost te do danes nismo imeli. Ne samo mi, tudi v drugih državah je tako. Vsaka ptica ima svojo pesem, slavček svojo, vran svojo in ta hrešči. Gospodarski liberalizem zahteva svojo pesem, ta pesem je liberalna »parlamentarna demokracija«. Mi smo proti njej. Smo proti liberalnemu parlamentarizmu, ki je uničil parlament. Smo za pravo in resnično parlamentarno skupščino, sestavljeno od svobodnih in vestnih ljudi, pravih in iskrenih parlamentarcev. Liberalni parlamentarizem je negacija pravega parlamentarizma. Mislite si, da je sedanjim poslancem do tega, da poslušajo po zakonu, da vodijo nadzor nad vlado, da jo kontrolirajo. Tako bi bilo treba delati. Tega pa sedanje skupščine ne delajo. Delajo baš narobe.

V vseh državah je navada, da člani upravnega sveta ne morejo biti člani nadzornega sveta. V liberalnem parlamentarizmu pa so člani skupščine, to je nadzorstva istočasno člani vlade, t. j. upravnega odbora. Zahtevamo, da se prava narodna skupščina nasloni na prave ljudske stanove, ne pa na politične stranke. Človek je bil prej navezan na svoj stan kakor pa na stranko. Stan je nekaj bolj stalnega, stranko lahko izpreminjaš. Ne morem kar tako pobegniti iz svojega stanu, iz stranke pa lahko. Stan je starejši od same države, kaj šele od stranke. Kaj je stalnejše: kmečki, delavski, obrtniški stan itd. ali stranka? Stranke rabiho državo za svojo korist, stranke se opirajo na državo, stanovi pa podpirajo državo. Zahtevamo socialno ureditev našega javnega življenja in da se odstranijo stranke, ki se vedno bore le za oblast v državi in za strankarske koristi. Hočemo močan parlament stanov, ki bodo vršili pošteno in vestno svoje delo. V takem parlamentu bi bili zastopani vsi stanovi po svojih pravih zastopnikih in ne samo po poklicnih politikih kot zdaj, torej kmetje, delavci, obrtniki, umstveni delavci, trgovci, gospodarstveniki itd. Zahtevamo v prvi vrsti red, pravico in načrtno delo za blagostanje vseh državljanov.

Predsednik tov. Ljotić je nadalje še obširno razmotrival razmerje narodnih poslancev do volilcev. Vse dotlej ne bo mogoče izvesti načrtno politike, dokler ne bo osnovano naše državno življenje na temelju prijateljstva stanov. Država naj prevzame samo bistvene in važne državne funkcije in posle, ostale javne zadeve pa naj se odkažejo pokrajnam

in stanovom, ki naj se avtonomno in samostojno upravljajo. Namesto centralizma in hegemonizma je treba postaviti zdrav decentralizem.

»Zbor« in hrvaško vprašanje

V nadaljnjem se je govornik dotaknil hrvaškega vprašanja. Niti njega niti drugih perečih vprašanj ne bo rešil dokončno liberalni parlamentarizem

Samo zadružno-gospodarski red, oprt na resnični ljudski parlament stanov, mu bo dorašel. V hrvaškem vprašanju je globoka tragika. Vsi veste, da si jugoslovanstva in niti samega imena Jugoslavija niso izmislili ne Slovenci, ne Srbi in ne Bolgari, marveč Hrvati. Ilirski pokret, ki so ga ustvarili najboljši Hrvati tiste dobe, je oče jugoslovanske misli. Na temelju 1300 letne izkušnje so videli Iliri v Jugoslaviji edino mogočo rešitev za vse Hrvate in za vse nas. In danes, komaj po 17 letih životvorjenih sanj stoletij sklepajo nekateri Hrvati, da je Jugoslavija zmota. Kdo ima bolj prav, ali tisti, ki je sodil po 1300 letnih skušnjah, ali tisti, ki ga je zagrenilo 17-letno razočaranje? Mi pa mislimo: Jugoslavija je prava pot, po njej pridemo vsi do sreče in blagostanja. Samo korak mora biti pravi.

Jugoslovensko vprašanje se mora rešiti splošno človečansko, ne pa tako, kakor si to žele gotovi režimi. Že prej, pa tudi po 1. 1918. obstoji na Hrvaškem vprašanje frankovščine. Ko sem bil tedaj s svojim polkom na hrvaškem Primorju, da to lepo zemljo branimo pred tujo okupacijo, nas je ljudstvo navdušeno pozdravljalo, načelnik občine Senj

Delo

(Ob obletnici)

Pred letom dni se je razjokala domovina nad junakom, ki jo je zapustil.

On je slutil veliki korak svetovnih dogajanj. Bil je prepričan, da mora priti do pretežkih trčenj med narodi in med razredi. Hotel je zato pripraviti svoji domovini med narodi položaj, ki bi ji v poznejših spopadih dal verjetnost zmage. Toda istočasno je jasno videl, da se mora njena politična in družabna ureditev temeljito preobraziti.

Zato je junaško udaril po mnogih ukoreninjenih običajih, ki jih je vse smatralo za prave, po mnogih navadah, ki so veljale za prepričanja, po mnogih interesih, katere so spoštovali kot svetinje. V tem se je čutila junaška misel in junaška volja. Celo tisti, ki so bili s tem zadeti, so prenašali vse kot neobhodnost.

Njegovo delo ni bilo končano, ko je bilo končano njegovo življenje. Kakor pri vsakem ustvarjanju, so se videli samo obrisi zamišljenega dela

Ko je gospodoval heroj, je obstojala močna in splošna vera, da je tu nekdo, ki vodi. Hrepenenje ljudstva po redu, pravici in blagostanju se je naslajalo na to vero. In ko je bilo zelo nezadovoljno, v veri ni bilo razočarano. Verjelo je: sedaj pride do preobrata v dobro.

Namesto tega pa je prišla smrt heroja. Junaška misel in volja sta bili nenkrat prekinjeni.

Kritika naporov in delovanja pride šele s časom za tistimi, ki so delali. Kratkovidni kritiki z lahkoto najdejo grehe in napake orlovskih junakov, katerih le-ti ne bi smeli zagrešiti in ki so ovirale, da bi prišlo njihovo delo do polnega izraza. Toda prava, dobrohotna kritika se poglubi v samo vlogo junaka, se postavi na njegovo mesto in se zamisli v njegov položaj. Zamisli se v čas, ko se je delo začrtavalo v načrtih, ko se je vlačilo iz kaosa in se izpopolnjevalo. Lahko je kritiku po končani borbi soditi, v čem, kdaj in kje je komandant napravil napako. Toda treba se je zamisliti v potek borbe. Treba je pozabiti na trenutne razmere in dogodke sedanjosti, katerih tudi komandant v svojem času ni poznal. Treba se je spomniti na ostri problemov, katere mora poveljnik rešiti in na kratek čas, ki mu je za odločitve na razpolago. Taka kritika, ki računa z vsem tem, je prava, resnična kritika. Vse drugo je čista zloba in slabo prikrit račun.

pa se je obrnil k italijanskemu generalu Grazzioliju, da ga brani od srbske okupacije. Problem frankovščine se je nepravilno zmešal s hrvaškim vprašanjem. Jugoslavija ne sme biti negacija Slovencev, Hrvatov in Srbov. Jugoslavija je simfonija, ta pa ne pozna ene same note, marveč je harmonija raznolikosti. Vsakemu delu bodi ohranjena in varovana individualnost, da se more izpopolniti in razvijati. To velja tudi za slovenski jezik in kulturo.

Prepričan sem, da bo ostalo malo posebnih vprašanj nerešenih, če se rešijo glavna vprašanja, ki zadevajo ves narod in vso državo. V bistvu so vsa ta posebna vprašanja le sadovi nepravilnega, krivičnega, nevzdržnega gospodarskega in socialnega sistema. Če bo še kaj ostalo, se bo z lahkoto rešilo. Frankovščina pa bo v pravični, na nove, trdne temelje postavljeni Jugoslaviji postala čisto majhna in jo bo vzel sam čas.

Predsednik tov. Ljotić je za svoja zanimiva, globoko premišljena in vžigajoča izvajanja žel naposled od vseh navzočih burno in prisrčno odobravanje. Marsikoga, ki je na zborovanju stal na strani kot objektivni opazovalec, je discipliniranost zborovalcev globoko ganila. Predsednik je govoril nad 2 uri in pol, ne da bi pokazal pri tem kako fizično ali duševno utrujenost.

Sklicatelj tov. Šturm se je nato v kratkih besedah zahvalil g. Ljotiću, povdarjajoč, da resnica, za katero se bori naš voditelj, bode v oči. Za predsedniške besede, ki so prišle iz srca in segle v srca, se najtopleje zahvaljuje.

Sestanek je bil ob 23.30 mirno brez vsakega incidenta končan.

Danes stoji delo zasluteno, začrtano in nedovršeno —

Čeprav je delo še samo zasluteno in začrtano, vendar že ima jasno smer svojega razvoja. V sebi občuti dihal življenja in se bori s kaosom, da bi se ne izrodil in izrasel. Kaos pa — nepremagan — teži za tem, da iz sebe izgradi družbo v taki obliki, proti kateri je samo delo bila reakcija in protitež.

Zato smo torej na usodnem križpotju, iz katerega vodita samo dva izhoda.

V borbi, ki se bije, stoji domovina na strani dela. Ona je dalekovidna, ker ne predstavlja samo enega pokolenja. Eno njeno pokolenje je samo minljivi, enoletni popek, list, cvet in sad na stoletnem velikanskem hrastu. Ona objema v sebi vsa pokolenja od prve kali do vesoljnega konca. Zato je domovina na strani dela. In vsi njeni sinovi, ki vidijo dalje od sebe samih, so na isti strani. Ne morejo biti na strani kaosa.

Zatorej ima danes — po letu dni — domovina vse preveč razlogov, da smatra smrt herojevo za svojo lastno nesrečo.

K 15 letnici koroškega plebiscita

Minilo je že nekaj let, odkar moramo nositi v duši grenko zavest izgube zibelke našega rodu, naše slovenske zemlje — starodavnega Korotana. Najmanjši narod smo od velike družine Slovanov. Usoda nam je bila naklonjena, ko nam je dodelila, lahko rečemo na majhni ploščini, ogromnih zakladov in naravnih lepote. Naša domovina je bila križišče interesov raznih velikih narodov, ki so v borbi za svoj lastni interes mnogo brezobzirnejši, kakor naš pohlevni rod. Sto in stoletja smo bili podaniki drugih narodov in v borbi za obstanek istih smo tudi mi krvaveli ali vedno proti lastnim interesom. Naše narodno ozemlje se je od leta do leta manjšalo. Naši nasprotniki so uporabljali vsa sredstva, da so nam trgali ud za udom z našega narodnega telesa. Zatorej se tedaj dragi čitatelj spomnite izreka, katerega je napisal v borbi življenja slovenski pisatelj in se glasi: »Mi smo seme izkrvavelega naroda«. Ob času petnajstletnice izgube našega ognjišča na Gospo-Sveti, kjer je naš kmet sto in stoletja potrjeval svojo davno preteklost o samostojnosti, spomnimo

se tudi vseh onih naših bratov, ki se nahajajo izven naših državnih mej v Evropi, pa tudi onih, ki se nahajajo v tujih zemljah, kajti naš rod je majhen po številu in mora misliti in voditi račun za vsacega posameznega člana. Naj bo naša ljubezen do slovenskega naroda, kakor tudi do naše države, katero ljubimo kot očetovo hišo, kakor neusahljiv plameteč ogenj. Saj ljubezen do domovine se ne more ne kupiti, ne plačati, ampak samo čutiti. Naše geslo bodi: »Bodi brat bratu v hudih in dobrih časih!«

VREMESKO POROČILO.

BINE: V »Prelomovem« vremenskem poročilu sem bral, da se bo zjasnilo. Druga poročila pa javljajo, da še nikdar ni bilo toliko snega, kot se ga letos pričakuje. Vse bo belo, še »Prelom«.

TINE: E, moj dragi, ali ne veš, da se po obilnem snegu najlepše zjasni?

TRDA KOŽA.

»Ampak ti Abesinci mi ne gredo iz glave. Brez čevljev, bosi letajo po kamenju in trnju svoje domovine. To morajo imeti trdo kožo na podplatih.«

»Seveda jo imajo. Ampak, ali veš, kakšna je razlika med črnimi Abesinci in našimi poklicnimi politiki

Abesinci imajo trdo kožo samo na podplatih, oni pa po vsem telesu.«

LOTERIJA.

»Kam pa greš, Jošt?

»Srečke grem kupovat. Kupil bom številke 54, 231 in 400.«

»Zakaj pa ravno te številke?«

»Zato, da bo več sreče. Glej: 54 milijonov so stale Jevtičeve volitve, 231 milijonov zahteva državni tožilec od naših obtožencev —

POLOŽAJNE SKUPINE

(predlog iz Našic).

Položajna skupina pikolov: dobi plačo od gospodarja in napitnino od gosta.

Položajna skupina natakarijev: dobi plačo od gospodarja in lepo napitnino od gosta.

Položajna skupina plačilnih: plača gospodarju, da na svojem položaju lahko pobira mastne napitnine.

KAKOR PO NAVADI.

PRVI LJOTIČEVEC: Kaj pa sedaj?

DRUGI LJOTIČEVEC: Ali še ne razumeš? Tisti, ki so 5. maja ostali ali pa so morali ostati doma, so danes merodajni. In po prihodnjih volitvah...

PRVI LJOTIČEVEC: Aha, že razumem! Bo pa spet tako.

VINSKE SORTE.

Najprej smo se nacejali s teranom, sedaj pa pravijo, da je že jelo primanjkovati jeruzalemca, tako, da so že začeli uvažati smederevčana. Po smederevskem grozdju sodeč, bo to huda konkurenca.

POT V NEBESA.

Zgodilo se je, da so istočasno umrli trije kmetje: Srb Bogoljub Radikalović, Hrvat Stjepan Mačković in Slovenec Jože Kampelj. Ko jih je nebeški angel kot aeroplan pripeljal skoz nebeška vrata, so zagledali svetega Petra ob zlati mizi, na njej pa zlat nebeški adresar.

SV. PETER: »Odkod prihajate, prijatelji?«

ODGOVOR: »Iz Jugoslavije.«

SV. PETER: »Dežurni angel, pokličite referente za Jugoslavijo.« Čez pol ure (ima vremena!) pridejo referenti za Jugoslavijo: Ranjki Pašić, Radić in en Slovenec (imena ne smemo izdati, da ne bo lokalne zamere). Druge države so imele po enega referenta, Jugoslavija pa je zavoljo svojega edinstva in nebeških dijet imela tri. Srb, Hrvat in Slovenec so se referentov močno prestrašili.

SV. PETER (vpraša Srba): »Tvoje krstno ime?«

RADIKALOVIĆ (zajeclja): »Srbin...«

SV. PETER: »In priimek?«

RADIKALOVIC: »Jugoslovenović...«

Sv. Peter vpraša še Hrvata Mačkovića in Slovenca Kampeljca za ime in priimek. Hrvat je navedel, da se piše Horvath pl. Jugoslavić, Slovenec pa Slovenec Jugoslovanec.

Dobro so se izmazali. Referenti so bili zadovoljni...

LOGIKA.

PRISTAŠ J.R.Z.: »Zahtevamo nove zakone, ki nam bodo dali svobodo, demokracijo, predvsem svobodo tiska, zborovanj in posvetov in svobodne in tajne volitve!«

OPOZICIJONALEC: »Lepo kričiš. Ampak zakaj pri tem tiščiš moja usta?«

PRISTAŠ J.R.Z.: »Molči! Tebi tiščim usta še po starih zakonih!...«

LABIRINT.

»Ali si slišal, kaj so napravili »petomajski desperadi«, kot imenuje »Slovenec« tiste na podlagi volilnih goljufij in zlorabe oblasti v nesvobodnih volitvah izvoljene narodne očete ali poslance?«

»Nič ne vem. Kaj pa?«

»No, da so izvolili starega predsednika skupščine iz vrst opozicije in ne vladne večine.«

Podpiraj

POLITIČNI RECEPTI IZ ŠOLE PRETEKLOSTI.

Če hočeš pobijati jugoslovansko edinstvo, ga moraš s silo vtepati ljudem v glavo.

Če hočeš ponižati slovenstvo in njegov jezik, kriči, da sta v nevarnosti.

Če hočeš katerikoli veri zlo, kriči, da jo hočejo odpraviti.

Če hočeš, da Hrvati nikdar ne bodo prišli do miru in sodelovali pri ureditvi države, ne pozabi neprestano kazati na hrvatsko vprašanje kot na odrpno rano.

našo

(Dalje prihodnjič.)

SKRB ZA ČLOVEŠTVO.

Ker je Društvo narod. zavzelo naravnost nerazumljivo stališče napram vojni, kot edino uspešnemu sredstvu zoper preobljudenost in brezposelnost na svetu, so mero-dajni sklenili poslati vsem državam poziv, naj v nadomestilo za to sredstvo takoj ukinejo vsako skrbstvo za evgeniko in družino ter naj v ta namen namesto zakona o obveznem zdravniškem pregledu pred poroko takoj izdajo zakon o obveznem bolehanju pred poroko.

borbo!

DRUKARJI.

KOCIPER: »Za koga pa ti drukaš?«

KAMPELJC: »Še vprašaj! Seveda za Kocmurja in za dr. Lončarja.«

KOCIPER: »Šema! Saj ne mislim na razmere v samoslovenski izvenparlamentarni opoziciji. Mislim sem, ali drukaš za Abesince, ali za Lahe?«

KAMPELJC: »Seveda za Lahe. Saj vendar izvažam zobotrebce v Italijo. Ampak ti naši dnevniki tudi drukajo, eni za zamorce, drugi pa za našega soseda. Toda tisti, ki druka za soseda, že ve, zakaj. Saj drugače lista onkraj meje ne bi mogel prodajati. Kupčija pa je kupčija!«

KOCIPER: »Tako je torej! Ampak naši otroci so tudi čudni. Pritožujejo se, da se jim je ustavila bojna igra, ki so jo imenovali »Črna Afrika«. To pa zato, ker bi vsi hoteli biti Abesinci. Jaz kot oče pa naj izvajam sankcije!«

KAMPELJC: »Pusti otroke in Abesince. Misli rajši na domačo politiko...«

Korenine „slovenstva“ „Slovenije“

V Kranju izhaja list »Slovenija«, ki nosi kot zunanji znak svojega »čistega, svobodnega in samostojnega slovenstva« grb: tri zvezde nad polumesecem...

Grb: tri zvezde nad polumesecem je bil grb nemških fevdalnih gospodov, celjskih grofov.

V Grudnovi Zgodovini slov. naroda iz l. 1912. čitamo na 256. strani sledeče: »Leta 1341. je cesar Ludovik v Monakovem na priporočilo deželnega vojvode Albrehta II., Friderika s Sovneka povzdignil v grofovski stan in mu podelil ime grofa Celjskega. Grb je povzel novi grof po svojih vovbrških prednikih: tri zlate zvezde na modrem polju.«

Načrtno gospodarstvo in Jugoslavija

(Nadaljevanje.)

Pri industrializaciji je bolj kot vse drugo odločilno imetje sirovin. Količina in število vrst razpoložljivih sirovin določa potem stopnjo možnosti izvedbe industrializacije v posamezni državi. Pri nas se radi izgovarjamo, da nimamo dovolj kapitala za to ter da smo vendar agrarna država. Če pa pogledamo, kaj vse so napravile druge države, ki so bile tudi agrarne in niso imele kapitala, bomo videli, da privaten kapital za to sploh ni tako strahno važen, kakor navadno mislimo. Če pa pogledamo še naš geološki zemljevid in zemljevid kultur (poljedelskih sirovin), vidimo, da smo mi agrarna država samo zato, ker nismo ničesar drugega znali ali hoteli delati. Da smo torej pravzaprav agrarna država samo zato, ker se pač večina našega prebivalstva peča s poljedelstvom, (kar je začetkoma bilo tudi povsod drugod) ne pa mogoče radi kakšnih takih temeljnih objektivnih pogojev. Posvetila pa se je poljedelstvu zato, ker je to pač najpriprostejši način samostojnega gospodarstva vsakega nenomadnega naroda.

S predelavo mnogoštevilnih naših sirovin v končne izdelke pa bi zaposlili na stotine naših državljanov, ki so brez posla, če so bili do sedaj delavci, če se pa bavijo s poljedelstvom, pa komaj zivotarijo. Z odlivom poljedelcev v tovarne bi začelo podeželje lažje dihati, a država bi zvišala svoje dohodke in počasi spravila svojo plačilno bilanco v red.

Da pa industrializacija ne bi zašla na kriva pota, je zopet treba načrta. Ne smemo namreč pozabiti, da ima vsaka nova tovarna tudi to neprijetno stran, da z je-manjem delovnih sil podeželju vstvarja nov proletarijat, ki se pri omejitvi ali opustitvi obrata spremeni v nove množice brezposelnih. To smo že doživeli v tekstilni industriji, ki dela še sedaj brez glave in načrta, moramo pa z natančno statistiko kapacitet notranjega trga in izvoznih možnosti z načrtom preprečiti, da se to ne ponovi pri težki industriji (kovinski).

S tem v zvezi mora gospodarski načrt predvideti tudi smotren program šol, kajti sedaj leži še v šolah zibelka brezposelnosti, posebno še umskega proletarijata. Ko torej že iz načrta izvemo, koliko bomo rabili umstvenih in ročnih delavcev v kakšni stroki, bomo tudi že vedeli, koliko in kakšnih šol bomo rabili v določenem času, da ne bo nobenega preveč in premalo, kar vstvarja brezposelnost ali pomanjkanje delovnih moči. Oboje je namreč strup za narodno gospodarstvo in skupnost. Program šol bo moral tudi upoštevati dejstvo, da je bodočnost Slovenije v strokovnih šolah in kvalificiranih delavcih za celo državo.

V zvezi z rešitvijo vprašanja brezposelnosti so tudi javna dela v povzdigo turizma in poljedelstva.

Turizem je neposredna postavka plačilne bilance, pa tudi ta je pasivna, ker prihajajo inozemski turisti k nam varčevati, naši turisti pa hodijo v inozemstvo zapravljati. Avtoturizem sploh ne pride v poštev, ker so naše ceste take, da nas običajno avtomobilisti (turisti, ki ne varčujejo) le, če imajo kakšne tekme na izdržljivost svojih aparatov. Za povzdigo turizma so nam torej potrebne predvsem dobre ceste, pa tudi železnice (elektrificirane), napravljene z javnimi deli (avto-cesta in železnica Slovenija—morje). Mi smo za turizem investirali posebno kapitale vložnikov potom bank v hotelsko industrijo, nismo se pa brigali za njene odjemalce—turiste, ki rabijo ceste in železnice. Ta napaka, breznačrtna investicija naših pri-

V isti knjigi na strani 319 pa najdemo o vovbrških gospodih: »Severovzhodno od Velikoveca na mogočem hribu se je dvigal grad Vovbre, nemški Heunburg... Vovbržani so imeli malo grofijo ob Dravi, pa tudi mnogo posestev v Savinjski dolini in na Kranjskem. Bili so izmed mogočnih vlastelinov, ki so si hoteli ustvariti svoje neodvisno gospodstvo v naših deželah...«

Ubogi slovenski narod! V komaj minuli dobi so gospodje, ki so tržili z nacionalizmom, učili Slovence, da niso narod in da slovenski jezik ni jezik! Danes se obujajo v življenje barve, ki so dičile grb nemških grofov von Andechs! (Glej Grudnovo Zgodovino slovenskega naroda, str. 185!)

hrankov je tudi glavni vzrok krize naših denarnih zavodov, bolj, kot vsa kmetijska prezadolženost.

Javna dela pa se ne bi smela omejevali le na poglavje turizma, temveč tudi na poljedelstvo. Sem spadajo naprave za namakanje polj, nasipi, regulacije rek, izsuševanja močvirij itd.

Razumljivo je, da mora načrtno gospodarstvo vsebovati tudi program financiranja. Za prilagoditev domačih tekstilnih sirovin svoji industriji in obratno bi bilo financiranje najlažje. Če smo 17 let tako očetovsko skrbeli za tekstilno industrijo, naj sedaj, recimo, štiri leta skrbimo za industrijo vsaj pol tako očetovsko za to, da postanejo naše domače sirovine za njo uporabljive. Trebalo bi samo uvoz sirovin vezati na posebna uvozna dovoljenja, ki bi se dobila brezpogojno le do višine 30% od količine uvožene v istem času pred letom dni. Preko teh 30% pa bi se dobilo dovoljenje le, če bi se uvoznik lahko izkazal s potrdilom, da je isto količino, kakor jo želi uvesti, nabavil na domačem trgu. Če bi tej industriji še zašepetali v uho, da bomo po štirih letih dovoljevali sploh samo teh 30% uvoza sirovin, potem pa 20 in 10%, smo lahko brez skrbi, da bi se že našel način, kako financirati izboljšanje naših sirovin. Posebno, če imamo v rokah tako orožje, kot je ukinitve zaščitne carine.

Za kovinske sirovine je stvar težja, ker tu nimamo tovarn za njih predelavo. Tu bi morala priskočiti na pomoč država s svojimi sredstvi za financiranje, o katerih bomo govorili v naslednjih odstavkih. Tu bi morali ravno nasprotno kakor pri tekstilnih sirovinah izvozna dovoljenja vezati na pogoj, da mora biti določeno odstotno število dotične sirovine predelane doma, toda seveda šele potem, ko bi bile odgovarjajoče tovarne postavljene.

Finančna sredstva za vse to in še ostalo bi se že našla. Omenili smo že, da za to ni treba ravno zasebnega kapitala. Za jav-

na dela n. pr. predlaga g. Filip Uratnik v svoji knjigi »Aktualni problemi« po zamisli iz dela dr. Podbrežnika »Privredno-zadružni plan Jugoslavije«, potem publikacije Mednarodnega urada dela »Brezposelnost in javna dela« ter smernic Mednarodne strokovne zveze, sledeči način:

»Ustanovi naj se zavod za javna dela, ki bi vršil brezobrestno financiranje v naturi, tako, da bi imel pravico proti kreditirani brezobrestni, v daljši dobi vračljivi odškodnini, prevzeti za omejen čas v svojo eksploatacijo podjetja, ki vsled krize stoje, obenem pa rekvirirati proti enaki odškodnini zaloge, ki se ne morejo prodati. To bi bila pooblastila, kakor smo jih komaj med vojno poznali. Vendar so taka pooblastila upravičena in tudi za podjetja ne samo brez škode, temveč tudi koristna. V odškodnino podjetij se mora všteti tudi obrestovanje od njih najetih posojil in amortizacijska kvota njih strojnega materiala, vse odpadajoče na dobo, ko delajo podjetja za račun zavoda. Četudi bi taka podjetja odškodnino dolgoročno in brezobrestno kreditirala, bi imela od tega kljub nizki diskontni vrednosti takih kreditov še vedno korist. Saj bi šla odškodnina sicer čisto v izgubo, kakor se gube preko jezua konjske sile neizrabljene hidrocentrale. Saj bi podjetje ne imelo nikakega kritja, ne za obresti, ne za amortizacije naprav v času, ko podjetje stoji. Tudi, če bi se tako rekvirirale zaloge, ki se ne morejo prodati, bi od tega proizvajalci ne imeli škode. Gotovo bi cene ne bile padale od 100 na 80, 70 in 60, ako bi se bilo po vsem svetu tako postopalo, temveč mnogo manj, ker bi se konsum ne omejeval tako, kakor se je. Vse to opravičuje redne ukrepe, kakor si jih v korist zavoda zamisljamo, moralno in gospodarsko. Ravno kar je bilo v diskusiji, ali smo v naši državi morali graditi nove železnice pod tako težkimi pogoji, kakor jih gradimo. (Knjiga je bila pisana v čast parlamentarne debate glede železniških koncesij Batignolles — op. pis.) Pravijo, da smo jih morali, ker nismo imeli denarja. Ako istočasno nismo vedeli, kam z našo pšenico, koruzo, mastjo, in ako so istočasno številne naše tovarne železnih izdelkov stale, ako nismo vedeli kam s cementom, apnom, lesom, smo vsaj del potrebnega kapitala imeli. Samo energije nismo imeli, da bi ta kapital izkoristili. Naš kapital smo pustili rajše teči po vodi, zato pa smo plačevali za njegovo oduševanje obresti, čeprav ta kapital po velikem delu ni zaposloval naše, temveč tujo delovno silo.

To pa bi bil po tem predlogu en del potrebnega kapitala. Drugi del bi morala biti likvidna sredstva, ki pa naj bi predstavljala le denarno rezervo pri izravnavanju realnih kreditnih odnosov, kateri morajo biti uravnoteženi sami po sebi. Samo, da bi morale biti te rezerve razmerno velike, radi počasnega izmenjavanja kreditov.

G. Uratnik se ne spušča v razmotrivanja, odkod dobiti ta likvidna sredstva. Da bi obdelali tudi to vprašanje, moramo poseči malo nazaj v prve čase krize.

T. Š.

(Dalje prih.)

Ing. V. Č.

Kriza individualizma -- kritika demokracije

Ustroj današnje človeške družbe temelji na individualističnem pojmovanju človeka, po katerem je vsak posameznik popolnoma samostojna (avtarkična) duhovna edinica, absoluten individuum, ki popolnoma prosto in samostojno ustvarja samega sebe. Po individualističnem pojmovanju ni človeška družba nič samostojnega, nič lastnega, temveč je samo vsota posameznikov. Človeška družba ni nič resničnega, edina resničnost so posamezniki.

Razmerje posameznika napram človeški družbi je s pojmom absolutnega individua popolnoma enoumno določeno: kdor duhovno živi edinole iz samega sebe, za tega obstoja sicer npravnost in dolžnost napram samemu sebi, ne obstoja pa napram sočloveku.

V današnji človeški družbi, ki je zgrajena na individualističnem načelu, obstajajo le dogovori medsebojnega pomagajanja. Nietzsche pravi v svojem delu »Ueber Wahrheit und Liebe«, da hoče človek »...vsled sile in dolgočasje v družbi in krdelih živeti«. Ne vsled notranje potrebe, temveč vsled medsebojne zunanje pomoči je stvorjena človeška družba.

Iz tega premisleka sledi dejstvo, ki je temeljne važnosti za vso našo dobo, dej-

stvo, da ima individualist sicer individualno etiko, nima pa nobene socialne družabne etike. Zakoni družabnega občevanja sicer obstajajo, niso pa izraz npravnosti, temveč so le zasilne odredbe medsebojne pomoči in koristi. Za individualista je država le dogovor vseh z vsemi, s katerim si posamezniki zagotovijo medsebojno varnost življenja in premoženja.

Iz tega gledanja na človeško družbo in državo slede vrhovni zakoni današnje človeške družbe, ki so istočasno njeni politični temelji.

1. Svoboda posameznika.

Kakor je osnova individualizma popolna duhovna samostojnost posameznika, prav tako je ujen prvi politični princip svoboda posameznika. Vsako vezanje posameznika z ozirom na občo korist, je omejevanje njegove svobode, je ovira njegovi duhovni samoopredelitvi. To pojmovanje »svobode« je današnji človek vsesaval že z materinskim mlekom in zato zahteva svobodo v vsaki obliki, brez ozira na to, da-li je v splošno korist ali ne. Zahteva svobodo društev in zborovanja, svobodo tiska in govora, svobodo produkcije, svobodo obrti, trgovine in industrije in celo svobodo oduševanja. Po-

vsod le svoboda »Laissez faire, laissez passer, le monde va de lui-même«, je geslo človeka individualista. Edina zavora, da iz vse te svobode ne nastane vojna vseh proti vsem, je upoštevanje medsebojnega dogovora varnosti in reda.

2. Država je zaščitna država.

Iz prve zahteve individualizma po svobodi posameznika sledi nujno njegova druga zahteva, po čim večji omejitvi vmešavanja države v javno življenje. Država je po individualističnem pojmovanju v svojem bistvu le zaščitna organizacija, ki naj regulira varnostni mehanizem skupnega življenja.

3. Pravo kot minimum medsebojnega omejevanja svobode.

Ker je svoboda bistveni pogoj človeka individualista, njegov najvišji politični zakon, ki ga hoče obvarovati pod vsakim pogojem, potem mora pravo dovoljevati posamezniku čim več svobode in jo čim manj odtegovati. Pravo je torej omejevanje svobode enega s svobodo drugega, je srednja črta kjer se svobode državljanov medsebojno najmanj motijo.

Posledica individualističnega pojmovanja človeške družbe, kot mehanske sestave duhovno popolnoma avtonomnih posameznikov, je njena duhovna in gospodarska nevezanost in njena karakteristika je pretežno izživljanje duhovne notranjosti navzven, je današnja civilizacija, ki je edinstvena v zgodovini človeštva.

Danes je civilizacija prehitela kulturo, srčna omika je daleč zaostala za strogo empiristično izobrazbo.

Skrajno sebičnemu in asocialnemu življenju človeka-individualista je sledila reakcija. Nastopila je kriza individualizma. Nastopila je kriza političnega individualizma: demokracije. Zamisel stanovske, organske ureditve človeške družbe se vedno močneje uveljavlja proti njeni neorganični, atomistično-mehanični sestavi v demokraciji, katero kritizira že Platon v svoji »Državi«, da je: »brezvladna in pisana, tako kot da bi enakost enakomerno razdelil med enake in neenake«, in pojavila se je kriza gospodarskega individualizma — kapitalizma, proti kateremu se dviga »socializiranje«.

Politična oblika individualizma je demokracija, to je »vlada vseh ljudi«. Po individualističnem pojmovanju se odreja vladarska oblast primerno od vseh članov organizacije t. j. države v enaki meri in na enak način: vsi državljani-volilci so torej primarni vladarji.

V demokraciji bi moral imeti narod svojo politično voljo in vsak posameznik, ki naj soddločuje v vseh vprašanih javnih, bi moral združevati v sebi višek moralne vrednosti in popolno znanje vseh strok.

Zahteve, ki jih demokracija s tem stavi človeštvu, so tako velike, da jih človeštvo do danes niti v mali meri ni doseglo in jih nikoli ne bode.

Goethe je dejal, da ima duša naroda voljo, ki je množica nikdar ne izgovori, ki jo pa razumni doume, toda množica sama, narod od samega hotenja nikdar ne ve, kaj hoče.

Ker bi nikdar ne bilo mogoče stvoriti enotne volje države iz sestave »volje posameznikov«, ker je le-ti ne morejo imeti, se morajo tvoriti skupine voditeljev, ki svojo voljo množici vsilijo. To so politične stranke. Politične stranke pa niso nikakoli vzgojena in po načrtu vstvarjena vodstva kot so n. pr. duhovniki v cerkvi, uradniki v državi ali častniki v armadi, temveč so divje rastle tvorbe človeške družbe, so samorastniki. V demokraciji ima največ izgledov, da postane »voditelj« oni, ki računa z nizkimi instinkti množice, ki razpolaga z najnižjimi »voditeljskimi« sposobnostmi: z mehničnim govorniškim in zabavljajškim talentom, demagoškim ščuvanjem in lažnjivimi obljubami. Posledica te metode »vladanja naroda« je vedno menjavanje vladajočih strank, so neprestani padci ministrskih kabinetov in menjavanje uradništva z menjavajočimi se vladnimi strankami.

Najhujše zlo političnega individualizma pa je to, da je narod, ki sam »vlada«, tudi sam za vse odgovoren, kar pomeni praktično, da v demokraciji v javnem življenju ni nihče nikomur dolžan odgovora.

Demokracija, ki dopušča popolno strankarsko svobodo, s pomočjo katere dospejo do oblasti vsi oni ambiciozni

elementi, ki so sposobni s svojim govorniškim in demagoškim talentom pridobivati množice, ki pa le silno redko razpolagajo istočasno tudi z resničnimi državnimi sposobnostmi, je zakrivila, da tudi (sicer redki) kvalificirani vodilni elementi ne uživajo danes pri množicah za slušane avtoritete.

Vse urejeno življenje privatnega in javnega značaja temelji na avtoriteti posameznikov nad ostalimi; vrednota in trajanje tega življenja pa je odvisno od nedotakljivosti, s katero se avtoriteta izdaja.

Francoski ministrski predsednik Doumergue, predstavnik klasične dežele današnje demokracije, je v svojem govoru v radiu začetkom novembra pr. l. izrekel svoje prepričanje, da izvira vsa moralna, finančna in politična kriza Francije v prvi vrsti iz nepopolnosti ustave, ki je kriva, da nima francoska vlada potrebne avtoritete.

Veliki angleški državnik David Lloyd George priznava v svojih »Vojnih spominih«, da »so časi, ko je strankarski sistem resno na poti najvišjim nacionalnim interesom«.

Franklin Roosevelt demokratični predsednik demokratičnih Združenih držav severne Amerike, pa pravi v svoji knjigi »Naša pot« sledeče: »In tako smo spoznali, da mora država iz mnogih ozirov stopiti kot soudeleženec v poslovno življenje, v ostalih ozirokih pa mora izvajati svojo avtoriteto in policijsko oblast, da uveljavi poštenost in pravičnost, ki naj vladata med posameznimi elemnti gospodarskega življenja. To dvojno zdravično sredstvo je postalo potrebno, ker so nastopile v modernem načinu življenja globoko segajoče izpremembe.«

Kakor je vrhovno načelo individualizma v političnem življenju njegova zahteva po svobodi in nevezanosti posameznika z ozirom na skupno korist, prav tako velja to načelo kot vrhovni zakon pri gospodarskem individualizmu, kapitalizmu.

Nebrzdano udejstvovanje, ki ga posamezniku dopušča gospodarski individualizem, se je razvilo na osnovi obrtne svobode, svobodnega tekmovanja in svobodne delavne pogodbe v roparski in brutalni kapitalizem, ki je z makijavelističnim geslom, da močnejši premaga šibkejšega, dosegel v današnji dobi svoje najvišje ekstreme v najbolj demokratičnih deželah.

Značilne so besede predsednika USA F. Roosevelta v njegovi knjigi »On our Way« (Naša pot) ko pravi: »Nastop mojega uradovanja je bil v znamenju skoro popolne zrušitve ameriškega gospodarskega sistema, ki je zahtevala, da odstranimo mnogo starega in gnilega, da najdemo nove metode in da začnemo iz temeljev na novo graditi. Zato so bili potrebni trije koraki segajoči drug v drugega. Prvič so morale biti odstranjene zdalekosežnimi uredbami posebne pravice starega socialnega in gospodarskega sistema, ki so dajale mali, zato pa tem bolj vplivni skupini moč, da je obvladovala vse trgovsko življenje, banke in celo državo samo. Drugič: moralo se je iztebiti zločinstvo in podkupovanje in vzpostaviti se je moralo spoštovanje moralnih vrednot. Tretjič se je moralo stremeti za tem, da se povrne na tehnični bogastva v ravnotežje jeziček, ki se je v zadnjih treh generacijah gibal v smeri stalno večjega bogastva v rokah vedno manjšega števila posameznikov, da se povrne jeziček na tehnični bogastva v ravnotežje, v smeri širše razdelitve narodovega denarja in posesti.«

To je bil zapisal optimistični Roosevelt v svoji knjigi letos pomladi.

Ogromno število 12 milj. Američanov, ki so danes brezposelni, stavka nad pol milijona tekstilnih delavcev, stalno naraščajoči odpor ameriškega privatnega kapitala proti vmešavanju države v vse, kar se je doslej razumelo pod pojmom svobodne svetovne trgovine itd., pa dokazuje, da predsednik USA svojega cilja, da pride do »širše razdelitve narodovega denarja in posesti«, ni dosegel.

Individualistična »enakopravnost« in »svoboda« sta razklali človeštvo v dvoje velikih nasprotij: v bogatine in berače, z ogromno premoženjsko razliko. Tako ima na pr. v USA danes nekaj desetisoč Američanov v svoji rokah nad tri četrtine vsega ameriškega premoženja; v Nemčiji poseduje okoli 80.000 Nemcev dvakrat toliko kot 62 in pol milijona Nemcev, ki so praktično berači, ostala 2 in pol milijona

pa tvorita takozvano srednjo plast, ki se vedno bolj redči in prehaja med reveže. Nasprotje se stalno zaostruje in v isti meri ogroža obstoj »medsebojnega dogovora varnosti in reda«.

Rešitev materialne strani krize kapitalizma: »širša razdelitev narodovega denarja in posesti« pa ne pomeni končnoveljavne in popolne rešitve napak gospodarskega individualizma, kajti jedro krize kapitalizma ni materialnega, temveč je duhovnega značaja. Odpor proti kapitalizmu se je rodil v vrstah industrijskih delavcev, pri njih je rasel in se jačal in z njihovim delovanjem se je razširil po svetu. Industrijski delavec sovraži kapital, pa če je dobro ali slabo plačan. Kmet ali obrtnik dela mnogo več kot 8 ur dnevno in njegov življenjski standard je mnogokrat nižji od delavčevega, vendar kmet in obrtnik nista nikoli prevratna in revolucionarna in stalno nezadovoljna, kot je industrijski delavec. Kmet je ukoreninjen v svoji zemlji, ki jo ljubi in je nanjo ponosen, on je »kralj« na svoji zemlji, obrtnik (ki postaja vsled

Korotanec:

Kako daleč sega naša zemlja na Koroškem

Naša zemlja na Koroškem sega tako daleč, kakor daleč sega naš narod. Že Urban Jarnik je rekel, da se na Koroškem pomakne narodna meja vsakih sto let za eno uro hoda proti jugu. V tem so izražene naše ogromne izgube! Kako malo zemlje imamo Slovenci in še to ne prestando izgubljamo.

Najdalje proti severu sega narodna meja na Svinji planini (2081 m). Svinja planina je ogromna gora oz. gorovje od Drave, gori za Velikovcem. To gorovje ne sestoji iz apnenca, kakor večina slovenskih gor in gorovij, marveč iz prvotnega kamena. Zato kaže Svinja planina čisto druge oblike nego Julijske ali Savinjske planine ali Karavanke. Svinja planina je daleč gori obljubena, nad en tisoč metrov visoko. Za to obljubeno celo travnikov in njiv s hišami in cerkvami se začnejo gozdni pas. Proti vrhu gore pa gozd preneha in gora je gola. V tem oziru sta si Svinja planina in sosedna Gólica (Slovenci ji pravijo: Góla), nemško: Koralpe, popolnoma slični. Tako na vrhu Svinje planine kakor na vrhu Gólice se nahajajo ogromne planjave, na katerih se poleti pase govedo.

Na južnem pobočju Svinje planine se razprostirajo tri slovenske župnije: Djekše, Kneža in Krčanje. Že Andrej Einspieler je pisal pred pol stoletjem, da so to »najsevernejše slovenske župnije, kajti nikjer, ne na Koroškem, ne na Štajerskem ne sega slovenska meja tako daleč proti polnočni strani kakor tukaj«. Edino v Slovenski krajini sega slovenska zemlja še višje proti severu. Vse tri imenovane župnije: Djekše, Kneža in Krčanje ležijo nad 1000 metrov visoko.

S Svinje planine sega naša narodna meja na hribovje med Rudo in Gradnico (Granitztal, ki je podaljšek Labudske doline) ter na Gorenšico, to je hribovje med Dravo in Št. Pavlom v Labudski dolini.

Zelo važen naroden mejnik med nemško in slovensko Koroško je Sv. Helena ali Magdalenska gora (1058 m) nad Celovško ravnino. Krasen je pogled s te gore na Celovško ravnino s slovenskimi župnijami: Timenica, Št. Tomaž, Grabštanj, Pokrče, Št. Peter pri Grabštanju, Žrelec, Št. Lipš ob Krki. Enako lep je razgled na Gosposvetsko polje z dvostolpo cerkvijo v Gosposveti ter na Celovec. Poleti l. 1919 so taborili na vrhu gore Sv. Helene jugoslovanski vojaki. Zasedli so torej ta severni mejnik slovenske in slovanske zemlje in da ni bilo nesrečnega plebiscita, bi šla danes meja med germansko in jugoslovansko državo preko te gore. Res se Celovška ravnina v zadnjih desetletjih hitro ponemčuje, a danes je še slovenska. Seveda šola-poneemčevalnica germanizira s polno paro in zadnjih 15 let se je nemščina bohotno razširila tudi v cerkvah na imenovani ravnini.

Nadaljni narodni mejnik so Osojske Ture nad Vrbskim jezerom. Tudi tu, severno od Vrbskega jezera, germanizacija hitro napreduje. Slovenstvo tod še živi, še ni umrlo, a umira. Pred pol stoletjem je bilo tod vse še trdo slovensko. Einspielerjev »Mir« je poročal 25. jan. 1884 v dopisu iz Vrbe ob Vrbskem jezeru: »Mi Vrbljanci imamo dvorazredno šolo. V

rastoče industrijalizacije vedno redkejši) ima svoj stan, ki mu je duhovna opora, ima svojo stanovsko zavest in čast. Industrijski delavec pa je v primeri z njima (poleg tega, da v materialnem pogledu, kljub poseganju države v razmerje delodajalca in delojemalca nima prav nobene stalnosti namestitve, niti ni preskrbljen za slučaj telesne onemoglosti) brez stanu, je izkoreninjen, njega je kapitalizem degradiral v mehničnega robota in mu je popolnoma odvzel vse ono duhovno izživljanje, ki ga ima v svojem poklicu kmet ali obrtnik, ko s skrbnostjo in ponosom spremlja plod svojega dela od spočetja do končne dovršitve.

Človek mora imeti v delu, ki je njegova največja vrednost, možnost razmaha vseh svojih duševnih in telesnih sil.

Vzpostavitev avtoritete vodstev, ki jo je uničila demokracija, pravična rešitev socialne plati dela ter povrnitev duhovnega izživljanja v delu, ki sta propadla kot žrtve kapitalizma, bo pomenilo korak naprej, na višjo stopnjo človečanstva.

prvem razredu podučuje učiteljica, ki zna dobro slovenski. V drugem razredu pa je učitelj trd Nemec«. — Že tedaj so Nemci sistematično nastavliali v čisto slovenskih krajih v drugem razredu na osnovnih šolah trde Nemce za učitelje! — Ko je l. 1882 cesar Franc Jožef potoval po Koroški, ga je prebivalstvo v Krivi Vrbi, v Porečah in v Vrbi pozdravljalo z »Živio« in »Slava«!

Med slovensko Ziljsko in zgornjo Dravsko dolino stoji Dobrač (2166 m). Tudi to je mogočen mejnik med nemško in slovensko zemljo na Koroškem. Vrh Dobrača sta dve cerkvici: Slovenska in nemška.

Kongres dolžnikov

Dne 7. oktobra 1935 se je vršil v Beogradu kongres dolžnikov. Prisotnih je bilo preko tisoč delegatov iz vse države. »Edina rešitev naroda in države je v delu in ne v brezposelnosti. Mi hočemo delati in ustvarjati, hočemo, da bi plačali svoj dolg, vendar samo toliko, kolikor smo se zadolžili, ne pa da bi vračali denar, katerega nikdar nismo prejeli. Zato, da zamoremo živeti, delati in ponovno vztrajati ter zaposliti delavstvo in uradništvo, se mora vprašanje dolgov končno rešiti za vse stanove.

Pod tem geslom se je vršilo zborovanje, na katerem so bili zastopani vsi stanovi, kakor tudi oblast. Iz govorov vseh govornikov in iz medklicev se je videlo, da rešitev dolgov ne zadostuje enostransko, za en stan, ampak da je treba to vprašanje reševati v celoti. Važno za naše čitatelje je to, da se pokret dolžnikov širi z veliko silo po vsej državi. Narod noče ugonobiti upnikov, toda branil bo kot dolžnik svoje interese, ker obresti od obresti so bile v naši državi v povojnih letih tako ogromne, da se more govoriti o dolgovih samo deloma, resno pa se more govoriti o previsokih obrestih in vsaj na jugu naše države o oduševskih obrestih. Zborovanje kongresa se je zaključilo s sklepom, da se bodo organizirali dolžniki po vsej državi v obrambo svojih interesov in s tem tudi interesov narodnega premoženja in države.

Basen o ščenetu

Bilo je nekoč razposajeno ščene, ki je neprestano oblažavalo človeka, ko je hodil ondot, zatopljen v misli, na delo. Kljub stalnemu oblaževanju pa človek vendar nikdar ni utegnil, da bi se zmenil za ščene. Le nekoč, ko se mu je v svoji hrabrosti nepremišljeno ščene slučajno zapletlo med noge, mu je človek mimogrede stopil na nogo.

Cvileč in šepajoč, jo je ščene tedaj odkurilo v kot. Nič več ni bilo korajžnega bevskanja in, ko je minil prvi strah, se je ščene lizoč si pohojeno nogo, spomnilo na svojo sorodnico lisico, ki je dejala, da je grozde preklislo.

Zato pa je ščene, ko je prihodnjič človek spet stopal mimo, zabevskalo tokrat že prav previdno iz kota, da se ne izplača oblažavati človeka, ki ni tedaj, ko je stopil ščenetu na nogo, niti povedal, kako se — piše.

(Po Aesopu — Phaedrus Sloveniae.)